

Paskaduuniblues

Anna-Reetta Korhonen, Jukka Peltokoski & Miika Saukkonen (2009). **Paskaduunista barrikadille. Prekariaatin julistus.** Helsinki: Liken Into-pamfletti. 156 s.

Teoksen nimestäkin joku suuttuu: taas tärvätään työläisen tekemää työtä nimittelemällä sitä paskaduuniksi. Sääntillisesti kuitenkin tekijät kertovat, mistä on kyse. Paskaduunilla tarkoitetaan työn muotoa: ”työtä teetetään työsuhteissa, joissa työntekijän itsenäisyyttä ei kunnioiteta, joissa työtä ei voi tehdä mielekkäällä tavalla”. Jostain samasta vaika lyhyemmin kirjoitti *Klaus ”kulaus” Weckroth* 1980-luvulla pohtiessaan ”tappavan tylsän paskaduunin” yhteyksiä juomisen syihin ja seurauksiin (ja kuinka ne menevät poskelleen ja sekaisin). Tuolla tavalla määriteltynä paskaduuni sulkee sisäänsä hurjan ison ohjelman työelämän ja elämän yleensä uudelleen järjestämiseksi. Siksi kai alaotsikossa kerrotaan kysymyksessä olevan prekariaatin julistus.

Prekariaatti on tullut sanastoon muualta ja sillä tarkoitetaan niitä, joiden elämää määrittävät työn projektiluontoisuus ja jatkuva epävarmuus sekä vastaavasti toimeentulon nopeat heilahtelut ja taloudellinen selviytyminen. – Ketkä ovat tulevaisuudessa prekariaatin ulkopuo-

lella? Prekariaatin käsite pitää sisällään kasvavan joukon eri alojen työntekijöitä, joiden vapaa-aikakin on tullut työn piiriin biletystä myöten.

Yksinään kirjan pätkätyöläishaastattelut saattavat suomalaisen (työ)elämän traagiseen ja pysähdyttävään outoon valoon. Välillä naurattaa, välillä raivostuttaa. Yleisin lukufiilis on josain naurun ja itkun välissä: ei voi olla totta. Ja kuitenkin tarinoissa kerrotut kokemukset löytänevät kaukupohjaa lähes kenen tahansa lukijan omista kokemuksista (tai ainakin ystävien ja läheisten kokemuksista). Tarinoissa kerrotut tapahtumat ovat epäoikeudenmukaisuudessaan ja mielivaltaisuudessaan kafkamaisen absurdeja, mutta niistä välittyvä epävarmuuden ja osattomuuden tunne on tuttuakin tutumpi. Suurlähetystössä koti-apulaisena työtään tekevän naisen kohtelu puistattaa samoin kuin yksinhuoltajanaisen, joka antaa firmalle kaikkensa, venyy ja joustaa, lapsen kustannuksella. Sukupuoli (muiden tekijöiden, kuten yhteiskunnallisesti muokautuneen persoonallisuusra-

kenteen ja perhesuhteiden, ohella) näyttää tässäkin erottelevan kokemuksia ja reaktioita: miehen saattaa olla helpompi sanoa, ettei kuule kiinnosta tai toimia ”moraalittomasti” pomon silmien alla. Ehkä miehiltä myös siedetään ronskimpaa käytöstä työpaikoilla kuin naisilta?

Eräänlaisiksi todistajanlausunnoiksi kirjoitetut haastattelut nostavat esiin kysymyksen työntekemisen ja muustakin moraalista. Jos työnantaja tai sen edustaja käsittelee minua törkeästi, miten minun pitäisi toimia ja olla? Yleinen vastaus näyttää olevan muotoa ”unohda ajatus hyvin tehdystä työstä”, ”ole vähääkään piittaamatta työnantajasta, jos sekään ei välitä sinusta”. Prekaari tilanne laittaa tekemään välittämättömyydestä hyveen.

Kirjassa tuodaan kriittisesti esiin työelämän huonontuminen ja prekaarin työn ongelmat. Toisaalta tätä samaa tilannetta ikään kuin ihannoidaan, kunhan vain prekariaatin tekemä työ tunnustettaisiin ja otettaisiin kunnolla huomioon kertomalla juhlimisenkin olevan tieto- ja huomiotalouden pönkittämistä. Näin kirjassa virittyy kiinnostava jännite työn ja työn ulkopuolisuuden sekä hyödyn ja hyödyttömyyden vä-

lille; kirjoittajat eivät ota selvää kantaa, kumpaa prekaari-ideologiassa pitäisi painottaa. Kirjan loppupuoliskolla annetaan joka tapauksessa käyttöohjeita repaleiseen työelämään, kehitellään ajatusta perustulosta sekä kirjoitetaan prekariaatin julistus. Perustuloesitys näyttää nykyisessä yhteiskuntapoliittisessa tilanteessa olevan kaikkein radikaalein; ja sitä hän se onkin antaessaan mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen ja siitä koituihin voittoihin, jotka eivät valu taloudellisen kasvun laariin. Lisäksi kirjan lopussa luodaan silmäys organisoituihin kamppailuihin kaikille oikeudenmukaisen elämän puolesta esittelemällä kamppailuja ja organisoitumisen muotoja ympäri maailmaa Yomango- ja Oikeutta siivoojille -liikkeistä kotimaiseen verkkolehti Megafoniin.

Paskaduuneista barrikaadeille haastaa pohtimaan, miten rakentaa uutta työväenliikettä prekaarin työn ja elämän maailmassa. Miten organisoitua, kun kamppailujen tilana ei välttämättä enää toimi tehdas tai muukaan työpaikka? Miten vaatimukset perustulosta, sosiaalipalveluista, vapaasta joukkoliikenteestä ja tietoverkosta toteutetaan? Tähän kirja ei anna valmiita vastauksia, lukuunottamatta vihjausta kaupunkitilan merkityksestä uusille kamppailuille. Haasteseen vastaaminen jää tulevan työväenliikkeen tehtäväksi, sillä vanha institutionalisoitunut työväenliike ei ole pystynyt ratkaisemaan näitä kysymyksiä. Mutta pystyykö tähän uusikaan työväenliike, oli se sitten ”yhtenäisen vasemmiston” tai ei.

Asiaa pohtineen filosofi *Slavoj Žižek*in mukaan länsimarxismien ja -vasemmiston yleinen on-

gelma on ollut koko sen olemassaolon ajan vallankumouksellisen subjektin puuttuminen. Tätä on toisinaan selitetty psykoanalyttisesti mekanismeilla, jotka ovat estäneet luokkatietoisuuden kehittymisen. Toisinaan marxilaista talousteoriaa on yritetty suojella revisionistisilla teorioilla, joissa huomioidaan keskiluokan nousu vallankumouksen tehokkaana tulppana. Kumouksen toteuttajaa on etsitty kaikkialta muualta muttei itseä ikään – kuin työntäen kumouksen mahdollisuutta pois tai peläten sen lopulta löytyvän.

”Waiting for another to do the job for us is a way of rationalizing our inactivity” (Žižek 2009).

Vallankumouksellisen subjektin puuttuminen on osaltaan johtanut nykytilanteeseen, jossa kaikki olemme historioitsija Fukuyaman kannalla: historia päättyi liberaalidemokratian voittoon, vaikei sekään ehkä ollut kaikista paras yhteiskuntamuoto, mutta riittävän hyvä, vaikka jotain muutakin on... Ja tämä muu, uudet ylittämättömät ristiriidat, on hävittämässä liberaalidemokratian aaveen.

Usimmassa kirjoituksissaan Žižek (2008, 2009) viittaa neljään ristiriitaan tai uhkaan, jotka koskevat kaikkia (!), prekariaatista keskiluokkaan ja supereliittiin. Nämä ovat ekologinen kriisi, biogenetiikan aiheuttamat eettiset ongelmat, immateriaalioikeuksiin liittyvät kysymykset ja sosiaalinen apartheid, eli uudet muurit ja rajat meidän ja muiden välillä. Näistä kolme ensimmäistä koskee sitä, mitä on kutsuttu yhteisomaisuudeksi (*commons*) tai sosiaalisen olemisemme yhteiseksi nimittäjäksi (*the shared substance of our social being*). Tä-

män yksityistäminen on väkivaltaa ja tätä tulee Žižekin mukaan vastustaa vaikka väkikipakolla.

Jo olemassa olevaa kulttuurista yhteisomaisuutta ovat kielletty, kommunikaatiovälineet ja kasvatus/koulutus sekä julkiset palvelu- ja välineet, sähkö, posti: Paskaduunista-kirjassa prekaarin työväen intresseistä lähteviksi vaatimuksiksi esitetään perustulon lisäksi uusia sosiaalipalveluja, vapaata joukkoliikennettä ja tietoverkkoja uudeksi yhteiseksi omaisuudeksi. Luonnon yhteisomaisuutta ovat metsät ja järvet ja niiden antimet sekä muut luonnonvarat kuten öljy. Ihmisluonnon yhteisomaisuuteen kuuluu geneettinen perimä. Näiden asioiden kapitalistisen kaappaamisen ja globaalin katastrofin estämiseksi tarvitaan yhteisomaisuuden kommunistinen idea, joka auttaa tajuamaan työn ja todellisuuden proletarisoitumisen ja todellisuuden pakkoluovutuksen ilmiötä, joita Paskaduunista barrikadille -kirjassa esitellään.

Neljättä antagonismia eli sosiaalista apartheidia Žižek pitää kaikkein perustavimpana ongelmana, sillä ei ole mitään niin yksityistä (ja kapitalismille uskollisinta) ideaa kuin valtio (tai valtioliitto), joka suojelee sisäpuolisia ulkopuolisilta. Paskaduunista barrikadille sisältää konkreettisia kuvauksia sosiaalisesta apartheidista lähinnä työpaikoilla, mutta viittaa myös tähän Žižekin mainitsemaan eriarvoisuuden niin sanotun kantaväestön ja niin sanottujen muokalaisten välillä.

”Tosiasiassa tämä eriarvoisuus kääntyy kantaväestöön kuuluvia vastaan: siirtolaisista tehdään oikeudetonta työvoimaa, joka on valmis te-

kemään mitä työtä tahansa millä ehdoilla tahansa. On suomalaisen työläisen etu, että jokaisella työläisellä on samat oikeudet syntyperään tai kansallisuuteen katsomatta.” (s. 64.)

Mutta onko kamppailu työstä, työehdoista, työoikeuksista riittävää niiden antagonismien edessä, joista •i•ek kirjoittaa? Vai johtaako liiallinen keskittyminen työhön ison kuvan hämärtymiseen, kun uhkana on ihmisyiden pelkistyminen elinkellvottomassa ympäristössä olevaksi tyhjäksi kartesiolaiseksi subjektiksi, jonka genetiikkaa

voidaan säädellä kulloisenkin (työvoima)tarpeen mukaan. Eikö tämä uhkaa tehdä meistä kaikista proletariaattia (Marxin sisällyksettömiä subjekteja), pysyväisesti ulkopuolisia työmme hedelmistä, ihmissuhteista, ympäristöstä, kaikesta? Tai, kuten Weckroth kirjoittaa:

”Koska yksittäiselle ihmisille mikä tahansa asia on ja sen on työn mielettömyydestä johtuen oltava tärkeäpi kuin työ, mitään ihmettelemistä ei ole siinä, että ihmisillä on joskus lieviä vaikeuksia lopettaa juhlimistaan ja mennä iloisin mielen suorittamaan jotakin tappavan tylsää paskahomma” (s. 100).

Näihin viitataan

Weckroth, K. (1984) Ajatuksia ihmisen toiminnasta ja sen tutkimisesta. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia A 4.

- i•ek, S. (2008) In Defense of Lost Causes. London: Verso.
- i•ek, S. (2009) How to Begin from the Beginning? New Left Review 57 (May-June).

Lauri Lahikainen ja
Juha Suoranta